

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/231308,Najwierniejszy-z-wiernych.html>
28.02.2026, 06:50

Najwierniejszy z wiernych

2 listopada 1879 roku, urodził się Walery Sławek, jeden z najważniejszych reprezentantów tzw. pokolenia niepokornych i Polski niepodległej. Według jego najbliższych współpracowników, w karierze politycznej cechowały go bezinteresowność, skromność, odrzucenie sławy i pieniądza. Gdy proszono go po śmierci Marszałka Piłsudskiego o objęcie władzy w kraju, miał powiedzieć: „Prawo ma nami rządzić”.

[Niepodległość](#)

02.11

Wiele osób uważa odebranie sobie życia przez Walerego Sławka 2 kwietnia 1939 r. za czyn honorowy. Pogląd ten potwierdza Janusz Jędrzejewicz, przyjaciel i współpracownik Sławka, który sądził, że „w swojej prostocie, w swej niesłychanej skromności ten zgon mówi więcej i piękniej o duszy polskiego rycerza, niż kodeks japońskiego harakiri, w zastygłym ceremoniale otoczenia, obyczaju i obowiązujących tradycji. I mniemam, że dusza polskiego samuraja, który tak cicho i tak pięknie, a tak godnie i dumnie, gdy sądzi, że tak trzeba, schodzi z zajmowanego posterunku, jest duszą wyższej miary, wyższego zasięgu, jest duszą więcej szczytną, pełniejszą i jeszcze bardziej mocną, niż tamci z obcych krajów i obcych narodów”. Kim był „najwierniejszy z wiernych” Komendanta?

Walery Sławek był jednym z niewielu prawdziwych przyjaciół Józefa Piłsudskiego, współtwórcą Organizacji Bojowej PPS, żołnierzem Legionów Polskich, członkiem Komendy Naczelnej POW, oficerem Wojska Polskiego, twórcą BBWR i konstytucji kwietniowej, trzykrotnym premierem i marszałkiem Sejmu RP.

„Kochany Gustawie! Jeszcze wczoraj widziałem twe rozdrażnione na mnie oczy i myślałem, ileż to razy mieliśmy na sobie w życiu rozdrażnione oczy. Jesteśmy jak dwa stare niezłomne konie, co chodząc często jakimś wertepami osobno, spotykają się na prostym gościńcu swego życia raz po raz, by się przywitać wesoło i stanąć razem do ciągnięcia tej samej bryki. Ciągnęliśmy dawniej razem kałamaszki i bryczulki, ciągnęliśmy i ciężkie ładowne często błotem bryki – znane, stare, niezłomne konie! Na gwiazdkę, mój drogi, przyjmij wraz z książką przyjaciela przyjaźń i serca całej rodziny” napisał Piłsudski, ofiarowując na gwiazdkę 1924 roku Sławkowi egzemplarz swojej książki „Rok 1920”.

Józef Piłsudski i Walery Sławek poznali się w 1902 r. i niemalże od razu się zaprzyjaźnili. Sławek szybko awansował w strukturach Polskiej Partii Socjalistycznej. Został wybrany do kierownictwa partii – Centralnego Komitetu Robotniczego.

Od tego czasu ściśle współpracowali przez całe życie. Piłsudski często będzie powierzał Sławkowi najważniejsze zadania. Jednym z nich było stworzenie na początku roku 1904 tajnej organizacji PPS, której celem ma być czynna walka z rosyjskim zaborcą. Organizacja Bojowa podlegała powołanemu przez CKR Wydziałowi Spiskowo-Bojowemu.

W wielu akcjach bojowych Sławek brał udział osobiście. W trakcie przygotowań do jednej z nich, w czerwcu 1906 roku, Sławkowi wybuchła w rękach gotowa do użytku bomba. W wyniku wybuchu stracił lewe oko, słuch w jednym uchu, kilka palców, bomba poszarpała mu także twarz, piersi i obie ręce.

Z tego powodu zajmował się już głównie finansami, a także działalnością kontrwywiadowczą i wywiadem w ramach PPS-Frakcji Rewolucyjnej oraz Związku Walki Czynnej. Wziął jeszcze udział w słynnej akcji pod Bezdanami w 1908 roku, w wyniku której zdobyto ponad 200 tysięcy rubli na działalność niepodległościową.

Podczas I wojny światowej Sławek znalazł się w sztabie I Brygady Legionów, w którym kierował pionem wywiadowczym. Od 1915 roku tworzył siatkę POW w Warszawie. W lipcu 1917 roku, po tzw. kryzysie przysięgowym, Niemcy aresztowali go.

Od listopada 1918 r. Sławek, jako oficer Wojska Polskiego, znów znalazł się w ścisłym gronie współpracowników Piłsudskiego – był przeznaczony do zadań specjalnych.

Podczas wojny z bolszewikami Walery Sławek był. m.in. szefem II Oddziału Frontu Litewsko-Białoruskiego, współautorem tekstu polsko-ukraińskiej konwencji wojskowej, szefem „dwójki” Frontu Południowego oraz polskim przedstawicielem przy ukraińskim sztabie atamana Semena Petlury.

W II RP do życia politycznego wrócił po maju 1926 r. Na przełomie 1927 i 1928 roku zbudowano Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem (BBWR), na którego czele stanął. Przez osiem lat Walery Sławek, jako prezes BBWR, był niekwestionowanym szefem obozu rządowego. Był jednym z twórców Konstytucji RP z 23 kwietnia 1935 roku, która w zamyśle autorów miała być narzędziem naprawy państwa. Po śmierci Marszałka Piłsudskiego, Walery Sławek został odsunięty o spraw państwowych, głównie przez Ignacego Mościckiego i Edwarda Rydza-Śmigłego.

„Ja to wiem, ja to czuję, że oni prowadzą Polskę do zguby i już nie wiem, jak mam przeciw temu reagować” – miał powiedzieć 2 kwietnia 1939 r. do Bogdana Podoskiego. Tego samego dnia, przebrany w wizytowe ubranie, dokładnie o godz. 20.45 (o tej samej, w której zmarł J. Piłsudski) strzelił sobie w usta ze swojego starego browninga pamiętającego jeszcze czasy rewolucyjne i PPS. Zmarł w szpitalu następnego dnia.

Więcej:

- [Adam Stefan Lewandowski: Epigon niepodległościowego romantyzmu. Walery Sławek \(1883-1939\)](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Niepodległość

Biografie

Przedstawiciele najwyższych władz RP w kondukcie pogrzebowym marsz. Józefa Piłsudskiego na Rynku Głównym w Krakowie. Na przedzie widoczny premier Walery Sławek, za nim marszałek sejmu Kazimierz Świątalski (po lewej) oraz marszałek senatu Władysław Raczkiewicz. 18 maja 1935 r. (fot. z zasobu IPN, sygn. IPN Rz 051/199)